

قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز

(مصوب ۱۳۹۲/۱۰/۳)

نظریات مشورتی اداره کل حقوقی قوه قضائیه

امید توکل‌ی

سرشناسه : توکلی کیا، امید، ۱۳۶۵
 عنوان و نام پدیدآور : قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز (مصوب ۱۳۹۲/۱۰/۳) و نظریات
 مشورتی اداره کل حقوقی قوه قضائیه/امید توکلی کیا
 مشخصات نشر : تهران: داد و دانش، ۱۳۹۴
 مشخصات ظاهری : ۱۵۲ ص
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۶۸۸۶-۳۵-۰
 وضعیت فهرست نویسی: فیا
 شماره کتابشناسی ملی: ۳۸۰۴۴۸۷

انتشارات داد و دانش

عنوان کتاب	۱ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز (مصوب ۱۳۹۲/۱۰/۳) و نظریات مشورتی اداره کل حقوقی قوه قضائیه
مؤلف	۱ امید توکلی کیا
صفحه آراء و طراح	۱ نسیم قلی زاده
مدیر اجزایی	۱ فاطمه ماستری فراهانی
ناشر	۱ داد و دانش
نوبت و سال چاپ	۱ اول، ۱۳۹۴
قطع و تیراژ	۱ رقعی، ۵۰۰ نسخه
شابک	۱ ۹۷۸-۶۰۰-۶۸۸۶-۳۵-۰
قیمت	۱ ۸۰/۰۰۰ ریال

به سفارش: مؤسسه فرهنگی هنری شمیم معرفت و علم

آدرس: تهران، خیابان انقلاب، خیابان وحید نظری، بین ۱۲ فروردین و فجر رازی، پلاک ۸۱ طبقه ۴

تلفن تماس: ۰۲۱-۶۶۴۱۴۵۶۲ - ۰۲۱-۶۳۸۷۷ - فکس: ۰۲۱-۶۳۸۷۷۱

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

فصل اول - تعاریف، مصادیق و تشکیلات	۱۵
فصل دوم - پیشگیری از قاچاق	۳۳
فصل سوم - قاچاق کالاهای مجاز، مجاز مشروط، یارانه‌ای و ارز	۴۷
فصل چهارم - قاچاق کالاهای ممنوع	۵۳
فصل پنجم - قاچاق سازمان یافته و حرفه‌ای	۷۱
فصل ششم - جرایم مرتبط	۷۷
فصل هفتم - مقررات مربوط به دستگاه کاشف و کشف کالا	۸۱
فصل هشتم - مراجع صالح رسیدگی به جرم قاچاق	۸۷
فصل نهم - اموال ناشی از قاچاق	۱۰۳
فصل دهم - مقررات عمومی	۱۰۷
ضمایم	۱۳۱
الف - آیین‌نامه‌ها	۱۳۳
ب - بخشنامه‌ها	۱۳۹

پیش‌گفتار

الإمام الصادق (ع): لا يقبل الله من مؤمن عملاً و هو مضمّر
علي أخيه المؤمن سوءاً.^۱

امام صادق (ع): خداوند از مؤمنی که نسبت به برادر مؤمن خود
نیت بد داشته باشد، هیچ عملی را نمی‌پذیرد.

قاچاق از ریشه کلمه قاچماخ به معنی «فرار کردن» است^۲ و در اصطلاح
حقوقی عبارت است از حمل کالا از نقطه‌ای به نقطه‌ای که مخالف مقررات
حمل و نقل آن باشد و قانون آن عمل را جرم بشناسد.^۳ کالای اقتصادی که
مورد قاچاق قرار می‌گیرد را کالای قاچاق می‌نامند. صادرات و یا واردات
کالاهای ممنوعه و انحصاری، مثل انسان، مواد مخدر، زنان و کودکان، سوخت،
نفت، گازوئیل، بنزین، اعضای بدن، دارو، ارز، اسلحه، خاویار، مشروبات الکلی و
دها مورد دیگر، را می‌توان از مصادیق قاچاق نامید.

۱- محمدبن یعقوب کلینی، الکافی، ج ۲، ص ۳۶۱.

۲- علی اکبر دهخدا، لغت‌نامه دهخدا، ج ۲۸، ص ۱۸.

۳- محمدجعفر جعفری لنگرودی، وسيط در ترمینولوژی حقوق، ص ۵۰۲.

دانشمندان علم اقتصاد، از پدیده قاچاق تحت عنوان «اقتصاد پنهان، زیرزمینی، سیاه، سری، نامرئی، موازی، غیرقانونی، غیررسمی، زیرآبی و سایه‌ای»^۱ نیز یاد کرده‌اند. قاچاق تنها ناظر به مبادی ورودی و خروجی و مرزهای جغرافیایی نیست، زیرا به موجب بند ۲ ماده ۱۲ قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۴ و ماده ۶۲ قانون نظام صنفی مصوب ۱۳۸۲ و ماده ۱۴ قانون مبارزه ملی به دخانیات مصوب ۱۳۸۵ نگهداری و توزیع کالایی که بدون مجوز وارد شده باشد در سراسر کشور جرم بوده و مشمول مقررات مربوط به قاچاق کالا می‌گردد. بنابراین نگهداری و توزیع و حمل کالای فاقد مجوز قانونی در داخل کشور نیز قاچاق محسوب می‌شود. قاچاق کالا صرفاً شامل عدم پرداخت حقوق گمرکی نمی‌شود، مثل عدم پرداخت مالیات کالای داخلی در تبصره ماده ۱۹ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۶ که مقنن کالای داخلی بدون پرداخت مالیات را کالای قاچاق تلقی نموده است.

اولین قانون به‌طور کلی در خصوص قاچاق در تاریخ ۱۳۰۶/۱۲/۲۳ و سپس در تاریخ ۱۳۰۷/۱۲/۱۶ و سرانجام در تاریخ ۱۳۱۲/۱۲/۲۹ با عنوان «قانون مجازات مرتکبین قاچاق» به تصویب رسید و این قانون که پس از این ملاک کار محاکم قرار گرفت بارها مورد اصلاح و بازنگری (در سال‌های ۱۳۱۵، ۱۳۱۹، ۱۳۳۱، ۱۳۳۲، ۱۳۳۵، ۱۳۵۳، ۱۳۵۴، ۱۳۶۱، ۱۳۶۳، ۱۳۷۳) قرار گرفت. پس از این قانون، «قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی راجع به قاچاق کالا و

۱- اله مراد سیف، قاچاق کالا در ایران، ص ۱۳، ۱۴.

ارز مصوب ۱۳۷۴/۰۲/۱۲» مصوب مجمع تشخیص مصلحت نظام به تصویب رسید و کمتر از بیست روز آیین‌نامه اجرایی این قانون توسط هیأت وزیران در تاریخ ۱۳۷۴/۲/۳۱ تصویب شد و چندین بار اصلاح گردید تا اینکه در تاریخ ۱۳۷۹/۰۳/۲۹ آیین‌نامه اجرایی جدید قانون یادشده به تصویب رسید و به‌موجب ماده ۲۵ آن این آیین‌نامه جایگزین آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های قبلی گردید و بارها نیز مورد اصلاح (در سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۸) قرار گرفت. این دو قانون مهمترین قوانین قبل از تصویب قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز ۱۳۹۲ بودند که به‌موجب ماده ۷۷ این قانون نسخ صریح گردید. البته قوانین و مقررات دیگری (قانون امور گمرکی و قانون مقررات صادرات و واردات) نیز وجود دارند که در ارتباط با موضوع قاچاق کالا و ارز می‌باشند.

لایحه مبارز با قاچاق و کالا ارز در تاریخ ۲۲ خرداد سال ۱۳۹۰ در صحن علنی مجلس اعلام وصول شد و برای بررسی به کمیسیون اقتصادی (به‌عنوان کمیسیون اصلی) و کمیسیون‌های کشاورزی، آب و منابع طبیعی، عمران، فرهنگی، آموزش و تحقیقات، انرژی، بهداشت و درمان، صنایع و معادن، قضایی و حقوقی، امنیت ملی و سیاست خارجی، شوراها و امور داخلی کشور (به‌عنوان کمیسیون‌های فرعی) ارجاع شد. این لایحه در ابتدا به صورت لایحه‌ای یک فوریتی به مجلس داده شد و بررسی آن باید طی یک ماه به پایان می‌رسید، اما رسیدگی به آن حدود ۳۱ ماه به طول انجامید و چندین بار از سوی شورای نگهبان مورد ایراد قرار گرفت و سرانجام «قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز» در تاریخ ۱۳۹۲/۱۰/۳ به تصویب مجلس شورای اسلامی و

در تاریخ ۱۳۹۲/۱۰/۱۸ به تایید شورای نگهبان رسید و از تاریخ ۱۳۹۲/۱۲/۷ لازم‌الاجرا گردید.

در رابطه با نظریات مشورتی اداره کل حقوقی قوه قضاییه ذکر چند مطلب ضروری به نظر می‌رسد:

۱. نظرات مذکور هرچند مشورتی بوده و لازم‌الاتباع نمی‌باشند، ولی در بسیاری از موارد می‌توان از مبانی استدلالی و نتایج استنباطی آن برای تبیین و تحلیل موضوعات حقوقی بهره برد.

۲. تمام نظریه‌های اداره کل حقوقی که پس از لازم‌الاجراء این قانون (۱۳۹۲/۱۲/۷) از این اداره استعلام گردیده است تا اواخر سال ۱۳۹۳ جمع‌آوری و تدوین شده است و برای جلوگیری از تکرار در مواردی که نظریات عیناً یکسان و مشابه بوده است به شماره آن اشاره گردیده است.

۳. نظریات مندرج در این مجموعه تقطیع شده است و لذا در مواردی که یک نظریه در ارتباط با موضوعات مختلفی بوده است سعی شده است که مطالب مرتبط با هریک از مواد در ذیل ماده یا تبصره مربوطه قرار بگیرد، ولی در عین حال نظریات یادشده بدون تغییر و حتی در مواردی که مبهم بوده است و اداره کل حقوقی با فرض مطالب مذکور در متن استعلام مبادرت به پاسخ نموده است در داخل گروه رفع ابهام شده است. بنابراین در مواردی که نظریات اداره کل حقوقی مرتبط با چندین ماده بوده است هدف این بوده است که نظریه مربوطه که ارتباط بیشتری با یکی از مواد را داشته بیان شود و در برخی موارد برای اینکه از تجمع بیش از حد نظریات در ذیل یک ماده اجتناب شود برخی از آنها در ذیل ماده مرتبط دیگر بیان شده است.

۴. نظریات مشورتی به ترتیب تاریخ صدور در ذیل مواد مربوطه قرار گرفته است.

نکته دیگر اینکه برخی مواد استنادی مندرج در قانون که بدان اشاره شده است و یا در برخی مواردی که مرتبط بوده ولی بدان اشاره نگردیده است برای سهولت و دسترسی و درک بهتر ماده یا مواد مربوط در پاورقی بیان شده است و همچنین در انتهای کتاب در بخش ضمائم آیین‌نامه‌ها و بخشنامه‌های این قانون بیان شده است.

در پایان از جناب آقای محمد سلطانی ریاست محترم شعبه سوم دادگاه انقلاب اسلامی مشهد که امکان دسترسی به برخی از نظریات اداره کل حقوقی قوه قضاییه مربوط به این قانون را برای اینجانب فراهم نمودند و همچنین استاد بزرگوار جناب آقای محمد درویش‌زاده، مؤسس و مدیر «دائرةالمعارف حقوق و قانون ایران (حقاً)» که بزرگترین پژوهش تاریخ حقوق کشور محسوب می‌شود، کمال تشکر و سپاس را دارم و از خداوند متعال توفیق روزافزون این بزرگواران را خواستارم.

و ما توفیقی الا بالله علیه توکلت و الیه انیب

امید توکلی‌کیا (مشهد مقدس) ۱۳۹۴/۰۱/۱۸